

מוזיאון הלח"י – ערכת הדרכה למורי של"ח

כתובת: רח' שטרן 8 (לשעבר מזרחי ב'), בשכונת פלורנטין, בתל אביב

למידע נוסף: [עמותת לח"י](#), [בלוג מוזיאון הלח"י](#)

לח"י – רקע היסטורי

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נתגלעו חילוקי דעות בין מפקדי הארגון הצבאי הלאומי בארץ ישראל (אצ"ל) על המשך דרכו. חלק מראשי האצ"ל בראשותו של דויד רזיאל, סברו שכל עוד נלחמים הבריטים בגרמניה הנאצית, יש להפסיק כל פעילות נגד השלטון הבריטי בארץ-ישראל, ואף לשתף אתו פעולה. חברי מפקדה אחרים, ובראשם אברהם שטרן (יאיר), גרסו, שאין להפסיק את הלחימה לגירוש הבריטים בשום תנאי. על רקע חילוקי דעות אלה התפלג האצ"ל והוקמה מחתרת לח"י- לוחמי חרות ישראל- שבתחילת דרכה נקראה "הארגון הצבאי הלאומי בישראל". "יאיר" וחבריו סברו, כי מנהיגי הישוב טועים בהערכתם, שבריטניה הגדולה תעזור להגשים את החזון הציוני. השלטון הבריטי, גרס יאיר, עוין את שאיפת החירות של העם היהודי, ועל-כן יש להילחם לסילוקו מארץ ישראל. זאת בניגוד לדרך התנועה הציונית שהאמינה כי יש להגיע לרוב יהודי בארץ ישראל, ורק אחר-כך לכונן את מדינת היהודים. על אמירה זו טענו יאיר וחבריו, כי ללא שלטון עברי שיאפשר הגירה חופשית, לא יושג רוב, ולכן צריך להגיע לשלטון יהודי בארץ-ישראל.

בתחילת פעילותם נגד הבריטים פגעו אנשי לח"י בתשתיות, אמצעי תחבורה ואף ניסו להתנקש בבכירים בריטיים. בעקבות פעילות זו, אנשי לח"י נרדפו על-ידי הבריטים וגם על-ידי מוסדות היישוב, שראו בפעולתם סכנה לקיומו. רבים מאנשי הלח"י נתפסו ונכלאו במחנות מעצר, ואחדים נורו למוות על-ידי הבולשת הבריטית. ביום כ"ה בשבט תש"ב (12 בפברואר 1942) גילו קציני הבולשת את מקום מחבואו של "יאיר", בבית בפלורנטין, בו נמצא היום המוזיאון. פה הוא נורה למוות על ידי קצין המשטרה הבריטית שמצא אותו.

על אף המהלומות הכבדות שהוסיפו לרדת עליה המשיכה מחתרת לח"י בקיומה ובמאמציה להשתקם ולפגוע בבריטים. רבים מאנשי לח"י, שהיו כלואים בבתי-סוהר ובמחנות מעצר, הצליחו להימלט ולחזור לשורות הלוחמים. בריחתו של מיכאל (כינויו המחתרתי של יצחק שמיר) ממחנה המעצר במזרע שליד עכו ב-16 באוגוסט 1942 ושיבתו להנהגת לח"י הביאו להתאוששות ולהחרפת מלחמתה בבריטים. נועזת ומפורסמת היתה בריחתם של 20 אנשי לח"י ממחנה מעצר בלטרון במנהרה תת-קרקעית, באורך של 76 מטר, שנחפרה במשך חודשים רבים. בין הבורחים היה גם נתן ילין מור.

באותה עת קם ללח"י מרכז בן שלושה חברים: מיכאל (יצחק שמיר), אלדד (ד"ר ישראל שייב) וגרא (נתן ילין-מור). המרכז כיוון את פעילות לח"י בתחום הארגוני, המבצעי והאידיאולוגי. גם בהיודע בעולם ובארץ דבר השמדת יהודי אירופה, לא חדלו הבריטים מפעולותיהם נגד ההתיישבות העברית ונגד עלייתם של פליטי השואה לארץ. אנשי לח"י הוסיפו להילחם בשלטון הזר. אלה מהם שנתפסו והועמדו למשפט בפני בתי-דין צבאיים, ניצלו את אולמי המשפט כבימות הסברה ועוררו אהדה והזדהות בציבור העברי בארץ ובעולם.

במסגרת המאבק בבריטים התנקשו בקיץ 1944, בקהיר, שליחי לח"י- אליהו חכים ואליהו בית צורי, בחיי הלורד מוין, שר המדינה הבריטי למזרח התיכון. הם נלכדו, נשפטו והועלו לגרדום. עמידתם הנחושה במשפט, שנערך בפני בית-דין מצרי, נאומיהם בעת המשפט ועלייתם לגרדום עוררו הדים בעולם ופגעו ביוקרה הבריטית. בפברואר 1944 הכריז מנחם בגין, מפקד האצ"ל על מרד נגד הבריטים והחל בפעולות לחימה בשלטון הבריטי. העוינות של הבריטים כלפי שאיפות עם ישראל נמשכה גם לאחר תום מלחמת העולם השנייה עם גרוש אניות מעפילים של ניצולי שואה. באוקטובר 1945 הצטרפה ה"הגנה" למאבק החמוש בשלטון הבריטי. הוקמה "תנועת המרי העברי", ובמסגרתה פעלו ה"הגנה", האצ"ל ולח"י במשותף נגד שלטונות המנדט במשך תשעה חודשים. יחד עם אנשי האצ"ל תקפו לוחמי לח"י שדות-תעופה צבאיים בארץ והשמידו עשרות מטוסי קרב. הבריטים הגיבו בהטלת עוצר על ריכוזי היישוב העברי, בעריכת סריקות וחיפושים ובמעצרים המוניים, ואף במעשי נקם ברחובות ובהוצאה להורג של לוחמים, שנפלו בידיהם בפעולות המחתרות ונדונו למוות בבתי דין צבאיים. בהתקפת לח"י, שנערכה במסגרת פעולות "תנועת המרי העברי" על בתי-המלאכה של הרכבת ליד חיפה ופיצוץ מתקניהם, נתקלו התוקפים בנסיגתם במארב של טנקים וצנחנים בריטים, ובקרב נפגעו לוחמים רבים. 11 נפלו, ו- 23 נשבו, ובתוכם ארבע לוחמות. רק לוחמים ספורים הבקיעו לעצמם דרך ונמלטו מידי הבריטים. הלוחמים השבויים כפרו בזכותו של בית-דין בריטי לשופטם והפריעו למהלך המשפט בשירה קולנית, ולכן נערך המשפט שלא בנוכחותם. 18 הבחורים נדונו לתלייה, וארבע הלוחמות - למאסר עולם. בטאון לח"י, "המעש", איים במעשי נקם, ולבסוף הומרו גורי הדין למאסרי עולם.

ביולי 1946 חדלה "תנועת המרי העברי" להתקיים, אך גם אחר-כך הוסיפו אנשי לח"י ואצ"ל לפגוע בבריטים, אילצו אותם להסתגר במעוזים מבוצרים, ומנעו מהם את חופש התנועה. בין היתר חדרו למחנה הבריטי המבוצר בשרונה ופוצצו את מפקדתו, חדרו למרכז המשטרה הבריטית בחיפה ופוצצוהו, ופוצצו את בניין האינטליג'נס (שירות הביטחון) הבריטי ביפו.

לאחר החלטת עצרת האומות המאוחדות ביום כ"ט בנובמבר 1947 על חלוקת ארץ-ישראל פתחו הערבים במלחמה נגד היישוב העברי. כמו האצ"ל וה"הגנה" פנה לח"י למלחמה בתוקפים, ובין השאר פוצצו לוחמיו את בניין ה"סריה" ביפו, ששימש כמפקדת הכוחות הערביים בגדולה בערים הערביות בארץ.

ב-15 במאי 1948 הכריז דוד בן-גוריון על הקמת מדינת ישראל, ואחרוני הבריטים יצאו את הארץ. מרכז לח"י מודיע שארגון לח"י סיים את תפקידו, ורוב חבריו התגייסו לשורות צה"ל. לפני גיוסו

מנה לח"י כ-1,200 איש. כ-800 מהם התגייסו יחד לחטיבה 8 בפקודו של יצחק שדה והשתתפו בפריצת הדרך לנגב ובשחרורו, ואחרים התגייסו לחילות צה"ל השונים כבודדים. רק בירושלים, שעל-פי תכנית החלוקה של האו"ם לא נכללה בגבולות ישראל ואמורה היתה להיות תחת פיקוח בין-לאומי, נשארה יחידה של כ-250 אנשי לח"י. זו פעלה יחד עם האצ"ל וה"הגנה" להרחבת האחיזה בעיר ובסביבותיה. גם יחידה זו פורקה לאחר חודשים מספר, וחבריה התגייסו לצה"ל. בשנות פעילות המחתרת ובמלחמת העצמאות נפלו 127 לוחמי לח"י.

ההיסטוריה של הבית

דירת החדר בקומת הגג של הבניין הושכרה על ידי מחתרת לח"י עבור טובה ומשה סבוראי. בחדר זה בחר אברהם שטרן, שכיניו המחתרתי היה 'יאיר', להסתתר בפני הבולשת הבריטית שרדפה אחריו, ואף הציעה פרס כספי של 1,000 לירות א"י על ראשו. בכ"ה בשבט תש"ב - 12/2/1942, הגיעו השוטרים הבריטים אל הדירה בקומת הגג. לאחר חיפוש קצר מצאו את יאיר מסתתר בארון והזעיקו את מפקד הבולשת מורטון. מורטון העמיד את יאיר מול הקיר כשידיו כבולות וירה בו. יאיר נרצח בדם קר. הבית משמש היום כמוזיאון המספר את סיפורה של מחתרת לח"י ומנהיגה אברהם שטרן, יאיר. המוזיאון שייך ליחידת המוזיאונים של משרד הביטחון.

אברהם שטרן נולד בסובאלק, פולין, למשפחה חילונית מהמעמד הבינוני. בגיל 18 עלה לבדו ארצה לבדו ללמוד באוניברסיטה העברית. באוניברסיטה פגש את רוני בורשטיין, שלימים תהיה אשתו ואם בנו היחיד, ואת דוד רזיאל, שהשפיע עליו להצטרף לפעילות ההגנה במאורעות תרפ"ט, ועמו חיבר את 'האקדח', חוברת ראשונה בעברית עם הוראות לתפעול נשק.

לימים גויס על ידי אברהם תהומי, מפקד האצ"ל, מלימודי הדוקטורט באיטליה להיות שליח האצ"ל בפולין. במסווה של סוחר ספרים עסק ברכש כלי נשק ושליחתם לארץ ישראל. באותם ימים עסק גם בארגון העלייה הבלתי לגאלית של האצ"ל, 'אף על פי', לחופי ארץ ישראל. הוא גם הגה תכנית בשיתוף אנשי ממשל פולנים, לקנות בפולין נשק ותחמושת ולאמן ולהכשיר את יהודי פולין ומפקדי האצ"ל מהארץ במחנות הצבא הפולני. התכנית נקראה 'תכנית הארבעים אלף' וכללה עליה בלתי לגאלית של הכוח המאומן לארץ ישראל, לכיבוש הארץ מידי הבריטים במטרה להקים מדינה עברית חופשית, שתקלוט את יהודי אירופה. פרוץ מלחמת העולם השנייה קטע את מימוש התכנית, ומרבית הנשק נותרה בפולין ושימשה את המחתרת הפולנית ואת מורדי גטו ורשה. בנוסף להיותו מנהיג ולוחם מחתרת היה יאיר משורר וחיבר את המנון המחתרת 'חיילים אלמונים'.